

Archeologická památková péče v Kutné Hoře

Jan Frolík, Martin Tomášek

Historické jádro Kutné Hory, ale i její region (námi sledovaná užší oblast zahrnující blízký sedlecký klášter, oblast Kaňku a Malina) tvoří v našem kontextu nepochybně pramenný soubor evropské důležitosti. Jako přední evropské centrum produkce stříbra byla i jedním z významných center spotřeby. Hornická minulost, která se vepsala do tváře města i okolní krajiny, však přináší z hlediska archeologické památkové péče určitá specifika. Kromě toho, že i zde tvoří prostředí pro výkon archeologické památkové péče úředníci, kterým je svěřeno naplňování památkového zákona, musíme počítat také s problémy, které jsou skryté přímo v terénních situacích (mohutné recentní navážky a zásahy spojené s pokusy o obnovu těžby, statické problémy, přerušené kontakty vrstev apod.). Přes všechny obtíže lze bezesporu konstatovat, že v Kutné Hoře máme téma, které může výrazně vstoupit do evropského archeologického dění.

Je proto s podivem, že se Kutná Hora v minulosti nikdy nestala předmětem koncentrovaného a především cíleného archeologického zájmu, soustředěného na středověké období. Ve městě bylo v minulosti archeologické pracoviště v okresním museu obsazeno vždy jen dočasně. Určitou výjimku představuje období prvé poloviny 90. let, kdy bylo prováděno systematické sledování i drobnějších zásahů. Tato slibná aktivita byla ukončena v roce 1996, právě v době, kdy byla Kutná Hora zapsána na seznam památek UNESCO. ARÚ AV ČR Praha a ÚAPPSC Praha formulovaly mimo jiné také v důsledku této skutečnosti projekt výzkumu městského jádra (Frolík – Tomášek 1997), který měl v maximální variantě rozvinout systematické sledování stavebních prací ve městě a provádět záchranné a předstihové výzkumy v co nejširším pojetí. V minimální variantě měl být získán alespoň dobře definovaný vzorek archeologického potenciálu lokality a detailnější představa o zdejších terénech a možnostech jejich výzkumu.

V období 1996 až 2000 bylo provedeno několik větších odkrytí, které přirozeně obohatily naše poznání. Tyto práce institucionálně zaštil ARÚ AV ČR Praha a ÚAPPSC Praha. Největší díl úřední činnosti spojené s archeologickou památkovou péčí provádělo pracoviště ARÚ AV ČR Praha v Bylanech, které přebíralo terénní aktivity spojené s pravěkem a četné výzkumy mimo město.

Původní výzkumnou koncepcí, tj. výzkum proluk vzniklých zbořením historické zástavby, se podařilo zčásti uskutečnit na dvou místech. Prvním bylo bývalé čp. 527 na Jánském náměstí (**Obr. 1A**). Vzhledem k majetkovým změnám (zmenšení původní parcely) byla zkoumána převážně plocha interiéru zaniklého domu. Z něho se dochovaly dva valeně zaklenuté sklepy, náležející původně zřejmě výstavnému objektu, zachycenému již na Willenbergově veduté Kutné Hory z roku 1602. Výzkum doložil, že dům byl založen na souvrstvích haldovin, datovaných do 14. století. Vzhledem k datování sekvence dlažeb na dvorku za domem do téhož období se domníváme, že dům byl postaven také v tomto století. Pohled do doby života objektu poskytla jedna odpadní jímka s kolekcí materiálu ze 16.–17. století (Frolík – Tomášek 1998).

obr. 1
Kutná Hora. Městské jádro s lokalizací archeologických výzkumů provedených v letech 1996–2000.

- A – Jánské náměstí, býv. čp. 527, výzkum 1996;
- B – Anenské náměstí, býv. čp. 352 a 353, výzkum 1996–1997;
- C – ulice Na valech, parkánová hradba (parcela 913/2), výzkum 1997;
- D – Jezuitská kolej, statické sondy, výzkum 1998;
- E – Jezuitská kolej, zjišťovací sondy 1999;
- F – rekonstrukce kanalizace, výzkum 1996–1997;
- G – kabelovody SPT Telecom, výzkum 1996–1998.

Kutná Hora. Stadtkern mit der Lokalisierung der in den Jahren 1996–2000 durchgeführten archäologischen Grabungen.

- A – Jánské-Platz, ehem. Hausnummer 527, Grabung 1996;
- B – Anenské-Platz, ehem. Hausnummern 352 und 353, Grabung 1996–1997;
- C – Straße Na valech, Grabenmauer (Parzelle 913/2), Grabung 1997;
- D – Jesuitenschule, statische Suchschnitte, Grabung 1998;
- E – Jesuitenschule, Testschnitte 1999;
- F – Rekonstruktion der Kanalisationsleitung, Grabung 1996–1997;
- G – Kabelleitungen SPT Telecom, Grabung 1996–1998.

Detailnější obraz vývoje poskytly výzkum parcely zaniklých objektů čp. 352 a 353 na Anenském náměstí (**Obr. 1B**). Původně gotický objekt s vloženým dřevěným srubem, dendrochronologicky datovaným do 60. let 14. století, byl zbořen v roce 1973. Archeologický výzkum se soustředil na nepodsklepené plochy, tj. na přístupnou část dvorku za domem a plochu původního průjezdu z náměstí na dvorek. Nejstarší stopy lidské aktivity jsou na tomto místě spojeny s hornickou činností. Kromě hald hlušiny je prezentují dva hluboké, nálevkovitě se rozevírající objekty. Jedná se buď o zaplněná ústí důlních šachet či zaplněné propadliny nad nimi. Ještě ve 14. století byl do hald hlušiny zapuštěn objekt zděný z kamene na jílu, pravděpodobně se skladovací funkcí. Objekt byl postižen sesedáním terénu nad horními díly. Radikálně byl přestavován v 15. století a na přelomu století 15. a 16. Dvorek byl také využíván k hloubení odpadních jímek. Stopou po neurčené řemeslné činnosti je jednoduchá kamenná pec a až do současnosti přetrvávala studna. Archeologický výzkum zjistil mnohem složitější vývoj, než jaký naznačil stavební historický průzkum, provedený před demolicí objektu. Stejně tak se zdá, že dendrochronologie vloženého srubu nepočítala s možností druhotného využití staršího materiálu (Frolík – Tomášek – Křemen 1998b).

Na žádost městského úřadu byl proveden zjišťovací výzkum hradebního pásma v ulici Na valech (**Obr. 1C**). Byl ověřen vznik parkánové hrady v 15. století v poměrně progresivní formě zemního násypu, obezděného na vnější straně kamennou zdí. Starší fortifikaci může na zkoumaném místě náležet pouze příkop před zkoumanou hradbou (Frolík – Tomášek 2001).

V letech 1998 a 1999 se pozornost archeologů obrátila k objektu bývalé Jezuitské koleje (Frolík – Křemen 1999; Frolík 2000). Samotná budova Jezuitské koleje (**Obr. 1D**) neskýtá pro archeologický výzkum příliš mnoho perspektiv. Její stavba znamenala radikální zásah do starších terénů, často se snížením podloží na velkých plochách. Určité možnosti naznačuje střední část budovy, kde byly zachyceny fragmenty starších staveb, doložených i písemně, a snad i severní křídlo, které stojí na mocných navážkách a patrně také překrývá starší zástavbu. Velmi slibnou lokalitou je plocha za Jezuitskou kolejí, donedávna sloužící jako vojenské cvičiště a skladiště (**Obr. 1E**). Zřejmě v souvislosti s budováním koleje byla na rozsáhlé ploše (asi 1–1,5 ha) zbořena zástavba kutnohorského předměstí. Archeologické sondy odhalily souvrství o mocnosti 2 až 3 metrů s četnými doklady staveb, komunikací, výrobní činnosti i stopami dolování ze 14. až 16. století. Díky výstavbě koleje a následnému převzetí objektu armádou (již v 18. století) byla tato plocha zakonzervována a ušetřena nové zástavby. Domníváme se, že by mohla poskytnout ojedinělé svědectví o každodenním životě města ve výše uvedeném období. Tato hypotéza se začala ověřovat v roce 2002, kdy byla zahájena rekonstrukce objektu koleje pro potřeby Českého muzea výtvarných umění (dříve Středočeská galerie).

Jiný typ informací přineslo sledování výkopů, spojených s rekonstrukcí kanalizace (**Obr. 1F**) a s budováním kabelovodů Telecomu (**Obr. 1G**) (Frolík – Tomášek – Křemen 1997; Frolík – Tomášek – Křemen 1998a; Frolík 1999). Terénní archeologická situace byla dokumentována v několika desítkách bodů, především v liniích hlavních komunikačních tahů městem. Podařilo se tak získat definované údaje o vlivu hornické činnosti na počáteční podobu města. Na většině plochy jižní části městského jádra byla potvrzena přítomnost původních hald hlušiny a odpadů z těžby a značné změny původního reliéfu v rozsahu 4 až 8 metrů (**Obr. 2**).

obr. 2
Kutná Hora. Městské jádro.
Archeologickým výzkumem potvrzený výskyt aplanovaných hald těžebních odpadů a hlušiny.
A – Jánské náměstí
B – Havlíčkovo náměstí
C – ulice U jelena
D – Anenské náměstí
E – Jezuitská kolej, severní křídlo

Kutná Hora. Stadtkern. Das archäologisch bestätigte Vorkommen planierter Halden von Bergbauabfall und taubem Gestein.
A – Jánské-Platz
B – Havlíčkovo-Platz
C – Straße U jelena
D – Anenské-Platz
E – Jesuitenschule, Nordflügel

Jiným typem pozůstatků hornické činnosti jsou ústí důlních šachet či propady nad mělce položenými stolami (**Obr. 3**). Ty byly na více místech zjištěny přímo v trasách současných komunikací. O změnách či korekcích průběhu ulic svědčí také nálezy jámových sídlištních objektů i zděných staveb v jejich trasách. Naše pozorování můžeme stručně shrnout do konstatování, že vývoj komunikační sítě byl značně dynamický a k její stabilizaci došlo na některých místech až v 16. století, ne-li ještě později (Frolík – Tomášek v tisku).

Příkladem drobné záchranné akce může být výzkum zaniklé studny na parcele domu čp. 108 v Husově ulici. Zároveň jde o akci, která nebyla výkonnými orgány státní památkové péče hlášena a nebyla tedy ani zkoumána standardními postupy. Šlo spíše o rozsáhlou sondáž, kterou byl získán velmi zajímavý soubor asi 50 rekonstruovatelných nádob 2. poloviny 15. století.

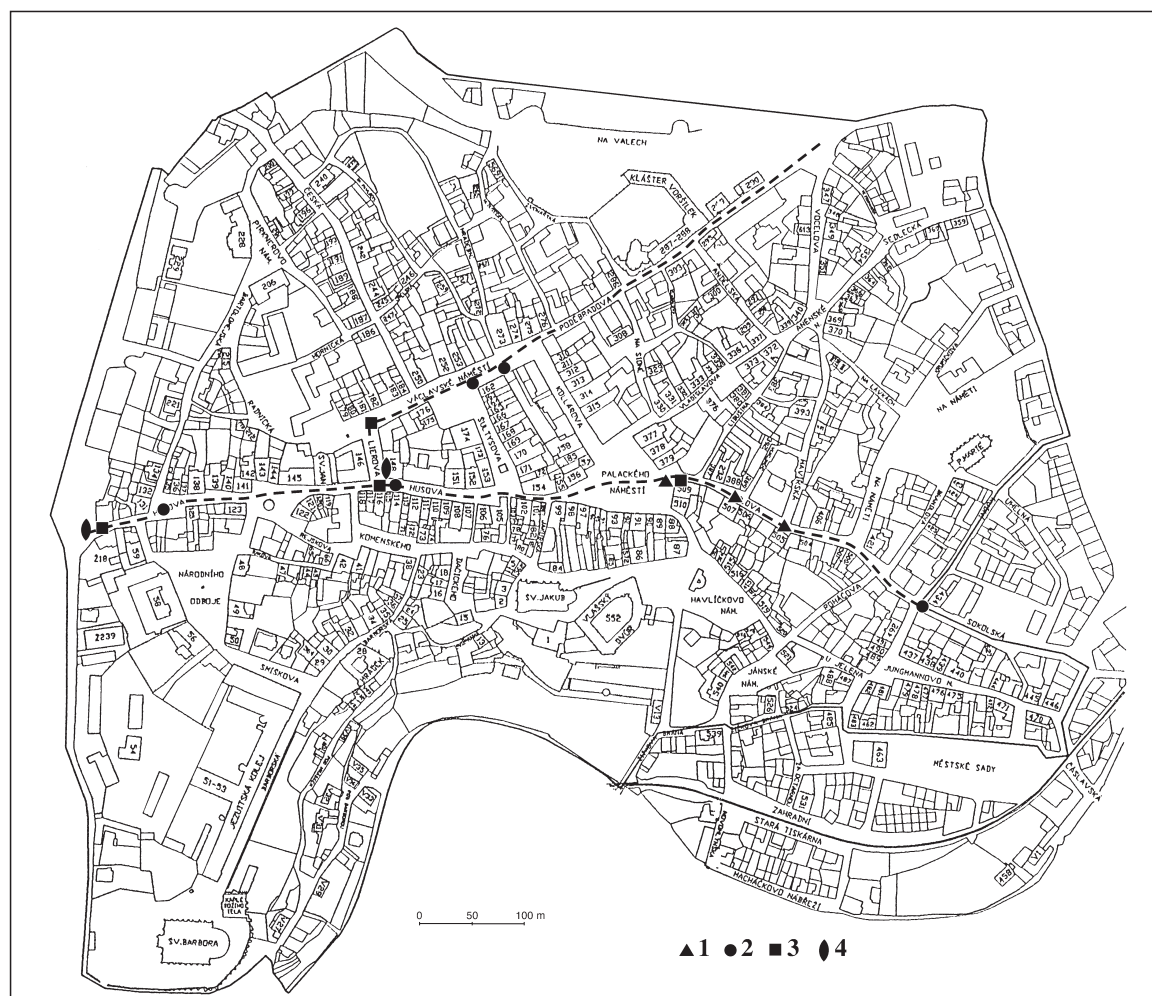
Z hornických lokalit ležících mimo město byl v roce 1999 dokumentován a drobnou sondáží ověřován terénní pozůstatek trejvu v blízkosti tzv. Velké propadliny na Kaňku (Tomášek v tisku). Ta z báze trejvu „ukousla“ již asi desetinu jeho rozlohy. Provedená sondáž ilustrovala konstrukci tohoto technického díla. Na rozhrnutých stařinách byl vybudován středový zvýšený stupeň o průměru cca. 7 m. V jeho středu byla umístěna v kamenu vyloučené jámě osa ze smrkového dřeva, tvořící jádro navijecí konstrukce. Zvýšená středová plošina mohla dosti dobře korespondovat s velikostí kola a také mu mohla být oporou. Ve snížené části se zřejmě pohybovala spřežení, pohánějící kolo. Komunikační povrch byl upraven spráši. Na vnější straně tohoto kruhu (d = 22,6m) byla pravděpodobně vystavěna střecha, kryjící dle ikonografických pramenů tento typ staveb. Ta však nebyla archeologicky doložena. Výzkumem bylo získáno podprahové množství keramického materiálu, především zlomků džbánů, naznačujících dataci funkce díla ještě do 15. století.

Uvedený přehled terénních aktivit může právem vzbuzovat dojem úspěšně realizovaného projektu. Náš postoj je však rezervovanější. Nepodařilo se dosud vytvořit systémové předpoklady dlouhodobého studia města a tedy ani podmínky pro jeho náležitě zhodnocení. Uvedená situace má několik vzájemně propojených příčin (na tomto místě musíme konstatovat, že jejich hodnocení může být pochopitelně ovlivněno subjektivními závěry, danými účastí autorů na všech jmenovaných výzkumech).

Zásadním předpokladem pro rozvíjení jakékoliv aktivity v městském jádru je spolupráce nebo alespoň minimální vstřícnost městských a okresních úřadů. V počátečním období byla spolupráce s městským úřadem velmi dobrá. Město poskytlo určité prostředky na výkopové práce (v roce 1996) a základnu pro nezbytné technické zázemí. Situace se značně změnila v roce 1998. Symbolickou tečkou za touto etapou spolupráce byla výpověď z uvedené základny v roce 2000, odůvodněná prodejem objektu, který se realizoval až ve větším časovém odstupu. Jako nepřilíš dobrou musíme hodnotit spolupráci s kutnohorským stavebním úřadem, který upozornění na stavební aktivity posílal jen ve výjimečných případech. Hlavním zdrojem informací se stal okresní úřad (referát regionálního rozvoje), ale ani zde nenabyla práce potřebné systematickosti. Již na počátečních jednáních ztroskotala myšlenka nějakou vhodnou formou zapojit archeologa/y přímo do procesu vyjadřování se k jednotlivým akcím a tím způsobem

obr. 3
Kutná Hora. Městské jádro. Objekty dokumentované v hlavních komunikačních trasách.
1 – doklady důlní činnosti (ústí šachet či propady nad nimi);
2 – souvrství komunikačních úrovní;
3 – setřené terénní hrany;
4 – sídlištní objekty a zdiva zaniklých staveb. Ukázka složitého vývoje komunikačního schématu v městském jádru.

Kutná Hora. Stadtkern. Die in Hauptverkehrs wegen dokumentierten Objekte.
1 – Belege der Bergbauaktivität (Schachtmündungen oder Pingen darüber);
2 – Schichtenfolge der Straßenniveaus;
3 – abgewischte Terrainkanten;
4 – Siedlungsobjekte und Mauerwerk untergegangener Bauten. Beispiel einer komplizierten Entwicklung des Straßenschemas im Stadtkern.

„u zdroje“ podchycovat významné stavební aktivity. Spolupráce s oběma úřady je v současné době alespoň na stabilizované úrovni, kdy získané informace vyhodnocuje pracoviště ARÚ AV ČR v Kutné Hoře

Rozpačitě hodnotíme spolupráci s Okresním muzeem. Na místě je konstatování, že ve svém celkovém důsledku lépe vyznívá etapa, kdy nebylo obsazeno místo archeologa, byť to znamená, že archeologické muzejní fondy jsou badatelské veřejnosti zcela nepřístupné. Doba, po kterou zde odborný pracovník působil, znamenala ztížený přístup k informacím z města a okresu, začasté pouze k takovým aktivitám, které byly nějakým způsobem problematické (Jakub – kostel sv. Jakuba, Frolík 1998). Jako příklad může sloužit lokalita Kutná Hora – Sedlec, poloha Mokřiny, kde bylo zničeno rozsáhlé (pravděpodobně až jeden hektar) pravěké a rané středověké naleziště. Investor mohl svůj postup legalizovat díky spolupráci s muzeem a díky jeho „výzkumu“ na ploše 13 × 7 m (Madaj 2000, s. 123).

Jisté rozpaky také pocítujeme u akcí, které konala v Kutné Hoře společnost Archaia (Marešová 2001). Jednou z nich byl výzkum v kapli Božího Těla, která je součástí NKP chrám sv. Barbory. S velmi přísnými podmínkami a vyjádřeními Státního ústavu památkové péče neladila rezignace na výzkum větší části terénů, posléze zaniklých (zejména klenebních násypů, Marešová 1999), stejně jako nestandardní postup, jímž se archeologická instituce zapojila do této aktivity. Bez publikovaného výstupu proběhly výkopové práce v sedleckém klášteře v okolí tzv. opatské kaple, jediné identifikované části románského kláštera (Macek 1996) a tudíž mimořádně důležité pro historii objektu (akce proběhla ve spolupráci společnosti Archaia a Okresního muzea, v archivu ARÚ AV ČR Praha není dokumentována).

Na základě získaných zkušeností posledních deseti let se zdá, že i v současné době má nejlepší podmínky pro cílené studium Kutné Hory jako archeologického problému ARÚ AV ČR v Praze. Tato role je nyní podepřena existencí pracoviště ARÚ AV ČR přímo v Kutné Hoře a posílením personálního obsazení (dva doktorandi UK Praha). Minulé zkušenosti také ukazují, že do systému cíleného výzkumu je třeba kromě (nejistých) zdrojů z privátní a municipální sféry získat přísun finančních prostředků z vnějšku. ARÚ AV ČR v Praze proto spolu s univerzitami v Praze, Seville, Bruselu a Dublinu podal (dosud neúspěšný) grantový projekt k Evropské unii, propojující archeologickou památkovou péči s výukovými programy a cíleným výzkumem. V rámci tohoto projektu má dojít k intenzivnímu průzkumu regionu s důrazem na evidenci zanikajících terénních reliktních hornické i jiné činnosti. V případě Kutné Hory samotné pak navazuje na již dříve formulované principy, vycházející z předstihového výzkumu ploch, převážně proluk po zbořených středověkých domech v majetku města, ohrožených v budoucnu stavební aktivitou. Cíl je jasný: bez časového tlaku provést archeologický výzkum a tím plochy uvolnit pro potřeby stavebníka (zbavit archeologického břemene). Vzhledem k v úvodu zmíněné mimořádné složitosti terénních situací je totiž kvalitní výzkum velmi nákladný a tedy mimo možnosti standardních stavebníků i městské správy. Stejně závažnou kapitolou je také detailní zpracování již získaného materiálu. Samostatnou kapitolou, kterou však nelze pustit ze zřetele, je bohatý archeologický materiál soustředěný v depozitáři Okresního muzea, který již několik desítek let uniká bližšímu poznání a zpracování. V našem přehledu rezignujeme na mimořádně zajímavou kapitolu poznání, kterou je průzkum zaniklých důlních děl, který probíhá již dlouhá léta mimo odborná archeologická pracoviště (Bílek 1994; Čilek 1994), a kde by bylo žádoucí usilovat o užší spolupráci se zainteresovanými jedinci minimálně s cílem podchytit zjištěné poznatky a evidovat hmotné nálezy.

Podobně jako v roce 1996 zůstává náš výhled neurčitý. Optimistický v případě, že se podaří naplnit shora uvedený projekt a pesimistický, pokud se stávající situaci nepodaří radikálněji změnit.

Literatura

Bílek, J. 1994

K báňsko-historické problematice podzemních prostor pod jihozápadním okrajem Kutné Hory – Zur Problematik der Bergbaugeschichte bei den unterirdischen Räumlichkeiten unter dem südwestlichen Rande von Kutná Hora (Kuttenberg), Zprávy památkové péče LIV, s. 215–216.

Cílek, V. 1994

Speleologický výzkum historických dolů v Kutné Hoře – Speläologische Erforschung der historischen Gruben in Kutná Hora (Kuttenberg), Zprávy památkové péče LIV, s. 217 – 221.

Frolík, J. 1998

Kostel sv. Jakuba, Jakub (okr. Kutná Hora) – The Church of St. James at Jakub (Kutná Hora district), Archeologie ve středních Čechách 2, s. 411–412.

Frolík, J. 1999

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu na základě smlouvy č. 7033/98 na lokalitě Kutná Hora – kabelovody SPT Telecom – VI.–VIII. etapa, Archiv ARÚ AV ČR Praha čj. 5677/99.

Frolík, J. 2000

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu na základě smlouvy č. 02/99 na lokalitě Kutná Hora, býv. Jezuitská kolej – akce: ověření průběhu zaniklé uličky, Archiv Ústavu archeologické památkové péče středních Čech Praha, čj. 392/00.

Frolík, J. – Křemen, M. 1999

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu na základě smlouvy č. 39/98 na lokalitě Kutná Hora, Jezuitská kolej – rekonstrukce, 1. etapa, 1.–2., Archiv Ústavu archeologické památkové péče středních Čech, čj. 40/99

Frolík, J. – Tomášek, M. 1997a

Archeologie v Kutné Hoře v roce 1996 – stav a perspektivy – Archäologie in der Stadt Kutná Hora im Jahr 1996. Der Zustand und Perspektiven, Archaeologia Historica 22, s. 121–128.

Frolík, J. – Tomášek, M. 1997b

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném v Kutné Hoře v bývalém hradebním pásmu (parcela č. 913/2), nálezořá zpráva v archivu Ústavu archeologické památkové péče středních Čech Praha, čj. 425/97.

Frolík, J. – Tomášek, M. 1998

Zpráva o výsledcích předstihového záchranného archeologického výzkumu, který byl proveden v Kutné Hoře na Jánském náměstí, bývalém čp. 527, Archiv Ústavu archeologické památkové péče středních Čech Praha, čj. 549/98.

Frolík, J. – Tomášek, M. 2001

Archeologický výzkum části fortifikace Kutné Hory v roce 1997. Archaeological Excavations of Part of the Fortification of Kutná Hora in 1997. Archeologie ve středních Čechách 5/2, s. 623–629.

Frolík, J. – Tomášek, M. v tisku

Kutná Hora. Příspěvek archeologie k nejstarší topografii a komunikačnímu schématu města. In: Civitas et villa. Średniowieczne miasto i wieś w Europie środkowej, Wrocław.

Frolík, J. – Tomášek, M. – Křemen, M. 1997

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu na základě smlouvy č. 706/96 na lokalitě Kutná Hora, rekonstrukce kanalisace, Archiv ARÚ AV ČR Praha čj. 6838/97.

Frolík, J. – Tomášek, M. – Křemen, M. 1998a

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu na základě smlouvy č. 721/96 na lokalitě Kutná Hora, kabelovod SPT Telecom – I.–II. etapa, Archiv ARÚ AV ČR Praha čj. 6886/98.

Frolík, J. – Tomášek, M. – Křemen, M. 1998b

Zpráva o výsledcích předstihového archeologického výzkumu v Kutné Hoře na Anenském náměstí, zaniklá čp. 352 a 353, Archiv Ústavu archeologické památkové péče středních Čech, čj. 548/98.

Macek, P. 1996

Románský sakrální objekt v areálu bývalého cisteciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory – Romanische Sakralbau im Gelände des ehemaligen Zisterzienserklosters in Sedlec bei Kutná Hora (Kuttenberg), Zprávy památkové péče 56, s. 8–11.

Madaj, M. 2000

Archeologické výzkumy provedené OM Kutná Hora v letech 1997–1999, Středočeský vlastivědný sborník 18, s. 123–124.

Marešová, D. 1999

Nálezová zpráva záchranného archeologického výzkumu Kaple Božího Těla v Kutné Hoře, Archiv ARÚ AV ČR Praha čj. 1564/99.

Marešová, D. 2001

Záchranný archeologický v kapli Božího těla v Kutné Hoře. Příspěvek k dějinám kaple a pokus o vytvoření základního typáře keramických tříd vyskytujících se na Kutnohorsku ve 2. polovině 14.–počátku 16. století – Archäologische Rettungsgrabungen in der Korpus-Christi-Kapelle in Kuttenberg (Beitrag zur Geschichte der Kapelle und Versuch einer Bearbeitung der Mustersammlung in der Kuttenberger Region von der 2. H. des 14. Jh. bis zum Anfang des 16. Jh. vorkommenden Keramikklassen). Archeologie ve středních Čechách 5/2, s. 631–648.

Tomášek, M. v tisku

Kaňk u Kutné Hory. In: Civitas et villa. Średniowieczne miasto i wieś w Europie Środkowej, Wrocław.

Bodendenkmalpflege in Kutná Hora (Kuttenberg)

Der historische Kern von Kutná Hora bildet unbestritten einen Fundort von europäischem Rang. Als eines der vornehmen europäischen Zentren der Silberproduktion war es auch ein wichtiges Wirtschaftszentrum. In der Zeitspanne 1996–2000 wurden mehrere Großflächenfreilegungen durchgeführt, unter der Schirmherrschaft des Archäologischen Instituts der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik (Prag) und des Instituts für Bodendenkmalpflege in Mittelböhmen (Prag).

Die ursprüngliche Forschungskonzeption aus dem Jahre 1996, d.h. die Erforschung der Baulücken, die durch das Abreißen der historischen Bebauung entstanden waren, konnte auf zwei Stellen realisiert werden. Die eine war die ehemalige Hausnummer 527 auf dem Jánské-Platz (**Abb. 1A**). Dort wurde vor allem die Fläche des Innenraums des abgebrochenen Hauses untersucht. Davon erhielten sich zwei Keller mit Tonnengewölbe, die ursprünglich einem wohl prachtvollen Objekt angehört hatten, das bereits auf Willenbergs Vedute von Kutná Hora aus dem Jahre 1602 zu sehen war. Die Grabung bestätigte, daß das Haus auf einer Schichtenfolge von Haldenschutt aus dem 14. Jahrhundert gegründet worden war. Einen Einblick in das Leben jener Zeit bot die Abfallgrube mit dem Material aus dem 16.–17. Jahrhundert (Frolík – Tomášek 1998).

Eine detailliertere Bild der Entwicklung brachte die Erforschung der Parzelle der ehemaligen Häuser Nr. 352 und 353 auf dem Anenské-Platz (**Abb. 1B**). Das ursprünglich gotische Objekt mit eingegliedertem Holzblockbau, der dendrochronologisch in die 60er Jahre des 14. Jahrhunderts datiert wurde, war im Jahre 1973 abgerissen worden. Die ältesten Spuren menschlicher Tätigkeit auf dieser Stelle sind mit Bergbau verknüpft. Neben Halden tauben Gesteins kommen sie in zwei tiefen, trichterförmig erweiterten Objekten zum Ausdruck. Es handelt sich entweder um Schachtmündungen oder Pingen. Noch im 14. Jahrhundert war in Halden tauben Gesteins ein aus Stein und Ton gemauertes Objekt eingelassen, das wohl als Lager diente. Im 15. und an der Wende des 15. und 16. Jahrhunderts wurde es radikal umgebaut. Im Hof wurden Abfallgruben eingetieft (Frolík – Tomášek – Křemen 1998b). Auf Ansuchen des Stadtamtes wurde eine Testgrabung der Befestigungszone in der Straße Na valech durchgeführt (**Abb. 1C**). Es wurde die Entstehung einer Grabenmauer im 15. Jahrhundert belegt, in einer relativ progressiven Form einer Erdböschung, die auf der Außenseite mit einer Steinwand ummauert war (Frolík – Tomášek 2001).

In den Jahren 1998 und 1999 galt die Aufmerksamkeit der Archäologen der ehemaligen Jesuitenschule (Frolík – Křemen 1999; Frolík 2000). Das Gebäude der Jesuitenschule selbst (**Abb. 1D**) bietet der archäologischen Forschung nicht allzu viel. Sein Aufbau bedeutete einen radikalen Eingriff in das ältere Terrain, der oft mit einer großflächigen Senkung der Sohle verknüpft war. Eine vielversprechende Fundstelle ist die Fläche hinter der Jesuitenschule (**Abb. 1E**). Im Zusammenhang mit dem Aufbau der Schule wurde auf einer umfangreichen Fläche (1–1,5 ha) die Bebauung der Kuttenberger Vorstadt abgerissen. Archäologische Suchschnitte legten eine Schichtenfolge von 2–3 m frei, mit zahlreichen Belegen von Bauten, Kommunikationen, Produktionstätigkeit und Bergbauaktivitäten aus dem 14.–16. Jahrhundert.

Einen anderen Informationstyp brachte die Verfolgung von Aushüben, die mit der Rekonstruktion der Kanalisation (**Abb. 1F**) und der Errichtung von Kabelleitungen (**Abb. 1G**) verknüpft waren (Frolík – Tomášek – Křemen 1997; Frolík – Tomášek – Křemen 1998a; Frolík 1999). Die Terrainsituation wurde an vielen Stellen dokumentiert, vor allem entlang der Hauptwege der Stadt. Auf dem Grossteil der Fläche im südlichen Bereich des Stadtkerns wurden die Anwesenheit alter Halden tauben Gesteins und Bergbauabfälle sowie beträchtliche Veränderungen des ursprünglichen Reliefs im Umfang von 4–8 m bestätigt. Einen anderen Typ der Überreste der Bergbauaktivität stellen Schachtmündungen oder Pingen über seicht gelegenen Stollen dar (**Abb. 3**). Die letztgenannten wurden mancherorts direkt in Terrassen gegenwärtiger Straßen festgestellt. Von Veränderungen des Straßenverlaufs zeugen auch Funde grubenartiger Siedlungsobjekte sowie Steinbauten in ehemaligen Wegen. Die Entwicklung des Straßennetzes war sehr dynamisch und zu seiner Stabilisierung kam es mancherorts erst im 16. Jahrhundert, falls nicht später (Frolík – Tomášek 2002).

Von Bergbaustelen außerhalb der Stadt wurde im Jahre 1999 ein Terrainüberrest einer Treibeinrichtung (Göpel) in der Nähe der sog. Großen Pinge auf Kaňk dokumentiert und mit Suchschnitten überprüft (Tomášek 2002). Auf dem aufgerissenen Altem Mann wurde eine erhöhte Zentralstufe von 7 m Durchmesser errichtet. In ihrer Mitte war in einer steinverkleideten Grube die Achse aus Fichtenholz situiert, die den Kern der Wickelkonstruktion bildete. Im gesenkten Teil bewegten sich wohl die das Rad treibenden Gespanne. Die Straßenoberfläche war mit Löß bedeckt. Während der Grabung wurde eine kleine Menge Keramikmaterial aus dem 15. Jahrhundert geborgen.

In unserer Übersicht verzichten wir absichtlich auf ein außerordentlich interessantes Kapitel, nämlich die Erforschung untergegangener Bergwerke, die seit langen Jahren außerhalb spezialisierter archäologischer Arbeitsstätten verläuft (Bilek 1994; Čilek 1994) und wo es wünschenswert wäre, eine engere Zusammenarbeit mit interessierten Spezialisten aufzunehmen mit dem Ziel, die gewonnenen Erkenntnisse zu teilen und materielle Funde zu evidieren.